

İslâm Devleti'nin İstiklal ve İstikbalini Tehdit Eden Şairlere Karşı Hz. Peygamber'in Tavrı

The Prophet Muhammad's Attitude to the Poets Threatening the Independence and Future of Islamic State

İhsan Arslan

Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi Ana Bilim Dalı
Assoc. Prof. Dr., Recep Tayyip Erdoğan University Faculty of Theology, Department of Islamic History
Rize / Turkey
ihsan.arslan@erdogan.edu.tr
orcid.org/0000-0003-4790-0711

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü: Araştırma Makalesi / **Article Type:** Research Article
Geliş Tarihi: 13 Nisan 2020 / **Date Received:** 13 April 2020
Kabul Tarihi: 27 Mayıs 2020 / **Date Accepted:** 27 May 2020
Yayın Tarihi: 30 Haziran 2020 / **Date Published:** 30 June 2020
Yayın Sezonu: June 2020 / **Pub Date Season:** June 2020

Atıf: Arslan, İhsan. "İslâm Devleti'nin İstiklal ve İstikbalini Tehdit Eden Şairlere Karşı Hz. Peygamber'in Tavrı". *Akademik Siyer Dergisi* 2 (Haziran 2020), 119-130.

Citation: Arslan, İhsan. "The Prophet Muhammad's Attitude to the Poets Threatening the Independence and Future of Islamic State". *Journal of Academic Sirah* 2 (June 2020), 119-130.

İntihal: Bu makale, iTenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iTenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/samer> **e-mail:** akademiksiyerdergisi@ksu.edu.tr

Copyright © Published by KSÜ Siyer-i Nebi Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
KSU Sirah Researches Application and Research Center
Kahramanmaraş 46100 Turkey

Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Öz

Bu araştırmada Hz. Peygamber'in iktidar gücünü elinde bulundurduğu Medine döneminde Asma' bint Mervân, Ebû Afek, Ka'b. Eşref, Ebû Azze ve Ebû Râfi gibi şairlerin öldürülmeleri İslâm tarihi kaynaklarına dayanılarak objektif bir şekilde incelendi. Yapılan araştırmada onların Yahudi oldukları veya başka dinlere mensup oldukları için değil, düşmanlarla iş birliği yaparak vatana ihanet ettikleri, insanlar arasında fitne ve fesat tohumları ekerek toplumun huzurunu bozdukları, devletin ve vatanın geleceğini tehlikeye attıkları, milletin birlik, beraberlik ve dayanışma ruhunu zedeledikleri için cezalandırıldıkları tespit edildi. Sonuç olarak Hz. Muhammed'in peygamberliğinin yanında, vatanını ve milletini her türlü tehlikeye karşı korumakla görevli olan devlet başkanı yetkisiyle onlara karşı bu muameleyi uyguladığı kanaatine ulaşıldı.

Anahtar Kelimeler: Siyer, Hz. Peygamber, Şair, Muhalif, Suikast.

Abstract

In this research the killing of the poets such as Asma' bint Marwan, Abu Afek, Ka'b ibn al-Ashraf, Abu Azza and Abu Rafi, during the time of Madinah when the Prophet retained power of authority, were examined objectively based on the sources of Islamic history. It was revealed that they were punished not because they were Jewish or any other religion but because they betrayed their homeland by cooperating with enemies and posed a threat for the country and nation by making mischief among the people; endangered the future of the state and the homeland; and finally damaged to the spirit of unity and solidarity of the nation. As a result, it was concluded that Prophet Muhammad (PBUH) imposed that punishment not as a prophet but under the authority of a president of the state who was responsible for his country and nation against all the threats.

Keywords: Sirah, Prophet, Poet, Dissident, Assassination.

Giriş

Hz. Peygamber Medine Vesikası'na göre, şehirde bulunan diğer etnik gruplara din ve vicdan özgürlüğü tanımış ve buna göre, isteyen istediği dine girme hakkına kavuşmuş, dinî inançlarını yerine getirme hususunda hiçbir engelle karşılaşmamaları için de gerekli olan tedbirleri almış ve uygulamıştır. Ancak Resûlullah'ın Medine'ye gelip siyasî otoriteyi eline almasıyla birlikte hâkimiyetlerinin sona ermesini hazmedemeyen Yahudiler ve muhalifler, gizliden gizliye propaganda faaliyetlerine girişmişler, Müslümanlar arasına fitne ve fesat tohumları ekerek İslâm birliğini bölmek ve parçalamak için her türlü metodu denemişlerdir. Devlet başkanının görevlerinden biri de ülkesinin birlik ve beraberliğini zedeleyen, halkının huzurunu ve refahını bozan ve ülkenin geleceğini tehlikeye düşüren unsurlarla etkin bir şekilde mücadele etmektir. İşte bundan dolayı, kurulma aşamasında olan Medine Site Devleti'nin başkanı olan Allah Resûlü yıkıcı, yıpratıcı ve huzuru engelleyici güçlerin faaliyetlerine mâni olmak için caydırıcı özelliği olan yöntemlere başvurmuştur. Bu sebeple o günkü basın ve medyayı oluşturan şairlerin, İslâm aleyhinde yürütülen propaganda faaliyetlerinde en önde yer almaları, insanları İslâm aleyhinde kışkırtmaları, İslâm Peygamberi'ne sözlü saldırıda bulunmaları, Müslüman hanımların namuslarına dil uzatmaları, İslâm ve onun peygamberiyle dalga geçmeleri, anayasayı hiçe sayarak Medine'de iç huzuru bozmaları, inanç ve fikir hürriyetini ihlal etmeleri gibi durumlardan dolayı gereken cezaya çarptırılmışlardır. Bu araştırma, propaganda faaliyetlerinde aktif rol üstlenenleri ve Resûlullah'ın onlara yaptığı muameleyi ortaya koymayı amaçlamaktadır.

1. Asma' bint Mervân'ın Öldürülmesi

Asmâ' bint Mervân, Ümeyye b. Zeyd oğulları Yahudilerinden ve Yezîd b. Zeyd b. Hısn el-Hatmî'nin eşi olan kadın bir şairdi. Bu kadın şair, söylediği şiirlerle Hz. Peygamber'e eziyet ediyor, İslâm dinini alaya alıyordu. O, söylediği bir şiirde Resûlullah'a şöyle eziyet etmişti: "*Ey körü körüne bağlı olan Mâlik Nebî, Avf ve Hazrec oğulları! Murad ve Mezhic oğullarından olmayan, sizin dışınızda ve tamamen size yabancı olan birine tabi oldunuz. Liderlerinizi öldürdükten sonra boş hayallerden ümit edildiği gibi ondan ümit bekliyorsunuz.*"¹ Adıyy b. Hareşe b. Ümeyye el-Hatmî şöyle dedi: "*Allah'ım! Resûlullah, Bedir Savaşı'ndan Medine'ye dönersem bu kadını mutlaka öldüreceğim.*"² Başka bir rivayette ise Allah Resûlü: "*Mervân'ın kızını kim öldürecek?*" dedi ve Resûlullah'ın böyle dediğini Umeyr b. Adî el-Hatmî işitti. Umeyr b. Adî gece yarısı gizlice Asmâ' bint Mervân'ın evine gitti ve onu öldürdü. Sabah namazını kılmak için mescide gitti ve Hz. Peygamber ile birlikte namazını kıldıktan sonra onun yanına giderek: "*Ya Rasûlallah! Mervân'ın kızını öldürdüm*" dedi. Allah Resûlü onun yüzüne baktı ve: "*Mervân'ın kızını öldürdün mü?* diye sorunca o da: "*Anam-bamam sana feda olsun! "Evet"* Ya Rasûlallah, cevabını verdi. Bunun üzerine İslâm Peygamberi: "*Allah'a ve Rasûlü'ne yardım ettin*" diyerek memnun olduğunu ifade etti. Bunun üzerine Umeyr b. Adî: "*Ya Rasûlallah! Yaptığım bu iş hususunda bana bir sorumluluk var mı?* diye sorunca Hz. Peygamber: "*Hayır, bu konuda*

¹ Muhammed b. Ömer el-Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî* (Beirut: Âlemü'l-Kütüb, 1984), 1/172; Abdülmelik b. Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye* (Kahire: Dâru İbn Kesîr, ts.), 3-4/637.

² Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, 1/173.

sana herhangi bir şey yoktur” dedi ve etrafındakilere ise: “Allah’a ve Rasûlune yardım eden birisine bakmak istediğiniz zaman, Umeyr b. Adî’ye bakınız” dedi.³

Umeyr b. Adî, Hz. Peygamber’in yanından ayrılıp, kavmine döndüğünde Asmâ’ bint Mervân’ın oğulları ve bir cemaat onu defnediyordu. Topluluk, Umeyr b. Adî’nin Medine’den geldiğini gördükleri zaman ona doğru yöneldiler ve: “Ey Umeyr! Onu sen mi öldürdün?” dediklerinde Umeyr: “Evet, onu ben öldürdüm. Bundan dolayı bana ne yapacaksınız hemen yapınız. Nefsim yedi kudretinde olan Allah’a yemin olsun ki, onun söylediklerini sizler de söylerseniz, sizleri bu kılıcım ile öldürürüm veya sizler beni öldürürsünüz” dedi. O gün Hatmeoğulları arasında İslâmiyet yayıldı. Daha önce İslâmiyet’e girdiğini gizleyenler de ortaya çıktı. Bu hadise hicretten on dokuz ay sonra Ramazan’ın yirmi beşinci gecesine meydana gelmiştir.⁴ Vâkıdî başta olmak üzere eski siyer kaynaklarında yer alan bu rivayetten Asmâ’ bint Mervân’ın öldürülme emrini Hz. Peygamber’in vermediği ya da bu infazı gerçekleştirmek üzere izin almak için kendisine müracaat edilmediği anlaşılmaktadır. Ancak Umeyr, Asmâ’yı öldürdükten sonra duruma müttali olan Hz. Peygamber, yaptığı iş dolayısıyla ona bir sorumluluk düşmediğini belirterek ve hatta onun gıyaben Allah’a ve Resûlü’ne yardım ettiğini beyan ederek bu eylemi onaylamıştır⁵ İbn Hişâm’ın rivayetinde bu infaz emrini Resûlullah’ın verdiği dair bir bilgi olmasına rağmen Umeyr’in öldürme eylemini gerçekleştirdikten sonra: “Ya Rasûlallah! Yaptığım bu iş hususunda bana bir sorumluluk var mı?” diye sorması, Resûlullah’ın böyle bir emri verdiğini tartışmalı hale getirmektedir.

Toplumda lider konumunda olan, sayılan ve sevilen birinin hakarete uğraması, iffet ve namusunun ayaklar altına alınması, sevenlerini oldukça rahatsız etmektedir. Allah Resûlü böyle özelliklere sahip biri olduğundan ona yapılan bu tarz hareketlerin karşılıksız kalması mümkün değildir. Hatta Hz. Peygamber’in: “Mervân’ın kızını kim öldürecek?” sözü, gerçekten onun rahatsız olduğunu göstermektedir. Bu eylemi gerçekleştiren kişinin Allah Resûlü tarafından takdir edilmesi, oldukça manidardır. Çünkü toplumdaki lideri itibarsızlaştırmak, ona olan güveni sarsmaktadır. Ayrıca bu düşüncede olanlara gözdağı vermek ve onların devlete bağlılıklarını sağlamak açısından da önemlidir. Bu hâdiseden dolayı İslâm Peygamberi’nin toplumda farklı düşünce ve inançta olanlara yaşama hakkı tanımadığını söylemek büyük haksızlık olur. İslâm devletinin hâkimiyeti altında yaşayan gayr-ı müslim tebaa, yasalara uygun olarak yaşadıkları müddetçe kendilerine asla dokunulmamıştır. Bu sebeple Asmâ’ bint Mervân, kurallara aykırı hareket ederek Hz. Peygamber’e yaptığı sözlü saldırıların bedelini ağır bir şekilde ödemiştir.

2. Ebû Afek’in Öldürülmesi

Hâris b. Suveyd b. Sâmit, Amr b. Avf Yahudilerinden Ebû Afek diye çağırılan ihtiyar bir adamdı.⁶ Resûlullah Medine’ye geldiği zaman 120 yaşında olan Ebû Afek, İslâmiyet’e girmediği gibi etrafındaki insanları Hz. Peygamber’e düşmanlık yapmaları için kışkırtmaya başlamıştı. Ayrıca Allah Resûlü’nün, Bedir Savaşı’ndan muzaffer olarak dönmesi, onun kin ve haset

³ Vâkıdî, *Kitâbü’l-Meğâzî*, 1/173; İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-nebeviyye*, 3-4/637; Muhammed b. Sa’d, *et-Tabakâtü’l-kübrâ* (Beirut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1990), 2/20-21.

⁴ Vâkıdî, *Kitâbü’l-Meğâzî*, 1/173-174; İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-nebeviyye*, 3-4/638.

⁵ Ahmet Önkal, “Şiddet Bağlamında Hz. Peygamber’in İslâm Karşısı Şairlere Bakışı”, *Din ve Şiddet*, ed. Faruk Sancar (Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü, 2016), 609-610.

⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-nebeviyye*, 3-4/636.

duygularını ateşlemişti. Bundan dolayı o, öfkesini ve gayzını Hz. Peygamber'in aleyhinde şiirler söylemek suretiyle açıktan açığa kusmaya başladı. Ebû Afek'in Hz. Peygamber aleyhinde şiirler söylediğini işiten Neccârôğullarından Sâlim b. Umeyr: "Allah'a yemin olsun ki, Ebû Afek'i öldüreceğim veya bu yolda öldürüleceğim" diye kendi kendine söz verdi.⁷ İbn Hişâm'ın rivâyetinde ise Resûlullah, Ebû Afek'in kendisi aleyhinde şiirler söylediğini işitince: "Bu habisi benim için kim öldürebilir? diyerek onun hakkında ölüm fermanı çıkarttı.⁸

Sâlim b. Umeyr bu yeminini yerine getirmek için uygun bir zamanın olmasını beklemeye başladı. Ebû Afek, bir yaz gecesi Amr b. Avfoğullarının bahçesinde uykuya dalmıştı. İslâm düşmanını öldürmenin zamanı geldiğini düşünen Salim b. Umeyr, gizlice ona yaklaştı ve kılıcı göğsünün üzerine koyup yatağa girinceye kadar bastırdı. Bu esnada o, yüksek sesle bağırınca, çığılığı duyanlar, onun geldiği tarafa doğru koşular. Onu öldürülmüş olarak görünce: "Onu kim öldürdü? Vallahi onu öldüreni bilseydik, biz de onu öldürürdük" dediler. Bu hadise hicretin yirminci ayı olan Şevvâl ayının başında meydana gelmiştir.⁹ Yahudiler buldukları toplumlarda fitne fesat çıkarma noktasında oldukça maharetlidirler. Toplumu harekete geçirme özelliği olan kişilerin bu tür faaliyetlerde bulunmasının birlik ve beraberliği zedeleyeceği muhakkaktır. Toplumun geleceği açısından böyle kişilere engel olmak, yönetimin başında bulunanların en temel görevi olmalıdır.¹⁰

Rivayetler dikkate alınırca o günün şartlarında en etkili medya konumuyla kitleleri etkileme özelliğinde olan şair Ebû Afek'in devlet başkanına sözlü saldırılarından dolayı Hz. Peygamber'i sevenlerinden biri olan Sâlim b. Umeyr onu öldürme işini kendine vazife edinmiş veya Resûlullah'ın yönlendirmesiyle bu eylemini gerçekleştirmiştir. Suikast sonrası Sâlim b. Umeyr cezalandırılmadığından bu hadise Hz. Peygamber'in bilgisi dâhilinde olmuş veya gerçekleşen hadiseyi Allah Resûlü onaylamıştır. Resûlullah'ın izni veya onayı ile meydana gelmiş olaylardan hareketle günümüzde bu ve bunun gibi davranışlara meşru bir zemin oluşturma çabası içerisinde olmak doğru bir yaklaşım değildir. Çünkü bir kişinin kışkırtıcı sözlü ve fiilî faaliyetlerine engel olma yöntemleri her çağda farklılık arz etmektedir. Günümüz hukuk sistemi içerisinde bu tarz eylemleri etkisiz hale getirmenin tek yolu, kişinin yaşamına son vermek değildir. Zaten pek çok ülkede idam cezası yasaklandığı için ortaya çıkan problemler yasalar çerçevesinde çözülmeye çalışılmaktadır. Miladi 624 yılında meydana gelen bir olaydan hareketle şairin, toplumun huzurunu bozmaya yönelik şiirlerini fikir ve ifade hürriyeti kapsamında değerlendirerek Allah Resûlü'ne haksızlık yapmak insaf sınırlarını zorlayan bir davranıştır. Çünkü Hz. Peygamber o günkü şartlarda yapılması gerekenin en iyisini yapmıştır. Farklı çevrelere şirin gözükme için olayları tarihsel bağlamından koparmak, ilmî ve akademik bir yaklaşım değildir.

3. Ka'b b. Eşraf'ın Öldürülmesi

Bedir Savaşı'nın Müslümanların zaferiyle sonuçlanmasıyla Hz. Peygamber, Zeyd b. Hârise ve Abdullah b. Revâha'yı haberi müjdelemek için Medine'ye gönderdi. Onlar, Müslümanların zafer müjdesini verip, Kureyş müşriklerinden Bedir'de öldürülenlerin isimlerini Medine'de yüksek sesle

⁷ Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, 1/173-174; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 2/21.

⁸ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 3-4/636.

⁹ Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, 1/173-174; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 2/21.

¹⁰ İhsan Arslan, *Beşerî ve Siyasî Yönleriyle Hz. Peygamber'in Hoşgörüsü* (Rize: STS Yay., 2014), 204-205.

ilan ettikten sonra, babası Nebhânoğullarından, annesi Nadîroğulları Yahudilerinden ve kendisi Tayyoğullarından olan meşhur Yahudi şairlerinden olan Ka'b b. Eşraf: "Yazıklar olsun size! Bu haber doğru mudur? Muhammed'in Arapların ileri gelenlerini ve insanların liderleri konumunda olanları öldürmüş olabileceğine gerçekten inanıyor musunuz? Allah'a yemin olsun ki, eğer Muhammed bu kadar insanı öldürdüyse, artık bizim için, yerin altı üstünden daha hayırlıdır"¹¹ ve etrafındakilere: "Sizler bu durumu nasıl karşılıyorsunuz, tavrınız ne olacak?" diye tahrik edici sorular sorunca onlar: "Hayatta olduğumuz müddetçe Muhammed'e düşmanlık besleyeceğiz" diye cevap verdiler. Bunun üzerine Ka'b: "Tamam, ben şimdi Mekke'ye gidip Kureyş'i tahrik edeceğim. Hem ölülerine ağlayacağım hem de onları ağlatacağım ki, onlar hemen harekete geçerler ben de onlarla birlikte gelirim" diyerek Huyey b. Ahtab ile birlikte Mekke'ye gitti. Burada Muttalib b. Ebî Vedâ'nın evine misafir oldu ve Mekke'de kaldığı süre içerisinde Resûlullah'ın aleyhinde şiirler söylemeye başladı ve Kureyş'ten Bedir'de öldürülen "Ashâb'ı Galîb"e ağıtlar söyleyerek ağladı¹² ve onların acılarını taze tutmaya çalışarak intikam duygularını körüklemeye çalıştı. Onlar, Hz. Peygamber'e karşı Kureyş ile birlikte hareket etmeyi kararlaştırdılar.¹³ Ka'b'ın burada söylediği İslâm karşıtı şiirlerden haberdar olan Allah Resûlü, Hassân b. Sâbit'ten ona cevap vermesini istedi. Bunun üzerine Hassân, Ka'b'ın evinde misafir kaldığı Âtike ve eşini hicvetti. Kendisinin eleştirildiğini duyan Âtike: "Bize ne bu Yahudiden! Hassân'ın bize yaptığına baksanıza" diyerek Ka'b'ın eşyalarını kapının önüne koydu. Ka'b bundan sonra hangi eve gittiye Hassân tarafından ev sahipleri eleştirilmiş sonunda da Ka'b kalacak ev bulamayınca Medine'ye dönmek zorunda kalmıştı.¹⁴

Ka'b b. Eşraf Mekke'de başta Resûlullah olmak üzere İslâm toplumunu hedef almış, Mekkelileri Müslümanlara karşı kıskırtmış ve düşmanlarla iş birliği yapmıştır. Medine'ye dönünce de önceki olumsuz hareketlerine devam ederek başta Ümmü'l-Fadl bint Hâris olmak üzere Müslüman hanımlarının namuslarına dil uzatacak tarzda şiirler söyleyerek onlara eziyet vermeye başlamıştır. Onun hakaret dolu şiirlerine ve Müslüman hanımların iffetleriyle dalga geçmesine daha fazla tahammül edemeyen Resûlullah: "İbn Eşraf'ın bana eziyet etmesine kim mâni olacak" dedi.¹⁵ Muhammed b. Mesleme: "Ya Rasûlallah! Ben, senin için onu öldürecekim" dedi. Bazı rivayetlere göre ise Hz. Peygamber: "Allah'ım! Beni İbn Eşraf'tan dilediğin şekilde kurtar. Çünkü o, sözleri ve şiirleriyle kötülüğü yaymaktadır" diyerek, "Benim için ölü kim öldürecek" diye onun öldürme emrini vermiştir.¹⁶ İbn Hişâm'da yer alan bir şiire göre Ka'b b. Eşraf'ın öldürülmesi Cibrîl tarafından bildirilmiştir.¹⁷ Burada Resûlullah'ın Allah'tan yardım talebinde bulunduğu belirtilmektedir. Her ne şekilde olursa olsun, Ka'b b. Eşraf'ın öldürülmesi Resûlullah'ın bilgisi dâhilinde olmuştur. Bu olaydan yıllar sonra Mervân b. Hakem ile Muhammed b. Mesleme arasındaki diyalog da Ka'b'ın Allah Resûlü'nün emriyle öldürüldüğünü ortaya koymaktadır. Buna

¹¹ Muhammed b. İshâk, *Sîreti İbn İshâk*, thk. Muhammed Hamidullah (Konya: Hayra Hizmet Vakfı Yay., 1981), 297; Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Târîhu'l-ümmem ve'l-mülük* (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1997), 2/52.

¹² İbn İshâk, *Sîreti İbn İshâk*, 297; Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, 1/185; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 3-4/51-52; Ebû Bekir Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve* (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1988), 3/187-188.

¹³ Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, 1/193.

¹⁴ Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, 1/186-187.

¹⁵ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 2/24; Taberî, *Târîhu'l-ümmem ve'l-mülük*, 2/52-53.

¹⁶ Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, 1/187; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 3-4/54; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 2/24.

¹⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 3-4/196-197.

göre; Mervân b. Hakem Medine'deyken yanında Nadîroğullarından İbn Yâmîn adlı bir Yahudiye, Ka'b b. Eşref'in nasıl öldürüldüğünü sordu. O da, "Ğadr" ile şeklinde cevap verince o esnada yaşlı olarak orada bulunan Muhammed b. Meseleme, "Ey Mervân! Sana göre Resûlullah ğadr ile iş yapar mı? Vallahi biz onu Resûlullah'ın emriyle öldürdük" diye karşılık verdi.¹⁸

Bunun üzerine Muhammed b. Mesleme: "Ya Rasûlallah! Ben onu senin için öldüreceğim" dedi. Hz. Peygamber, "Eğer bu işi yapmağa gücün yetiyorsa yap" dedi. Muhammed b. Mesleme planını gerçekleştirmek için üç gün düşündü ve bu süre içerisinde de yemeden içmeden kesildi. Bu durumu öğrenen Allah Resûlü onu çağırarak; "Yemeği ve içmeyi bıraktın mı?" sorusuna Muhammed b. Mesleme: "Ey Allah'ın Rasûlü! Ben size bir şey söyledim. Fakat bunu başarıp başaramayacağımı bilmiyorum" şeklinde cevap verince Hz. Peygamber: "Sana düşen, çaba göstermektir" dedi¹⁹ ve ona Sa'd b. Muaz ile istişarede bulunmasını tavsiye etti.²⁰ Başka bir rivayete göre Resûlullah, Ka'b b. Eşref'in öldürülmesi için Sa'd b. Muaz'ı görevlendirerek ondan bir grup oluşturup bu işi çözmesini istedi. Bu emir doğrultusunda da Sa'd b. Muaz bu planı gerçekleştirmesi için Muhammed b. Mesleme ve arkadaşlarını görevlendirmiştir.²¹

Muhammed b. Mesleme, Resûlullah'tan Ka'b'a kendi aleyhinde bazı sözler söylemek için izin isteyince o, "İstedığınız şeyleri söyleyebilirsiniz. Siz bu konuda serbestsiniz" dedi. Allah Resûlü'nden bu izni alan Muhammed b. Mesleme, Ebû Nâile Silkân b. Selâme, Hâris b. Evs b. Muâz, Abbad b. Bişr ve Ebû Abs b. Cebr'den oluşan grup oluşturarak Ka'b'ın ölüm planını hazırlamak için kendi aralarında toplantı düzenlediler. İlk önce Ebû Nâile'nin Ka'b'ın yanına gönderilmesini kararlaştırdılar.²² Ka'b b. Eşref'in öldürülmesi için plan hazırlayan Muhammed b. Mesleme ve arkadaşları o gece yatsı namazından sonra Hz. Peygamber'in yanına giderek planları hakkında bilgi verdiler. Resûlullah da onlarla birlikte Bakîu'l-Ğargad denilen yere kadar yürüdü ve onları: "Allah'ın bereketi ve yardımıyla gidin" diyerek uğurladı.²³

Ebû Nâile, Ka'b'ın yanına gitti ve onunla bir müddet konuştuktan sonra ona: "Ey İbn Eşraf, ben sana bir ihtiyacım olduğunu söylemek için geldim. Fakat söyleyeceğim şeyi gizli tut" dedi. İbn Eşraf: "Peki, dediğini yaparım" deyince Ebû Nâile: "Bu adamın (Muhammed'in) bize gelmesi musibet ve belalara duçar olmamıza sebep oldu. Araplar tek vücut olarak bize düşman oldular. Ailelerimizin dağılması ve insanların çeşitli sıkıntılarla karşılaşması için bize gelen bütün yolları tıkadılar. Yemeğe bir şey bulamadığımız halde bizden sadaka alıyor" dedi. Bunları dinleyen Ka'b şöyle dedi: "Ben Eşraf'ın oğluyum. Allah'a yemin olsun ki ey İbn Selâme! Sana söylediğim şeyler yakında meydana gelecek." Bunun üzerine Ebû Nâile: "Bize bir miktar yiyecek satmanı istiyorum. Bunun karşılığında sana istediğin şeyi rehin vereceğimizi garanti ediyoruz ve bu konuda (bu adama karşı) bize iyilikte bulunmanızı istiyoruz" dedi. Bunun üzerine Ka'b, "Bana hanımlarınızı ve çocuklarınızı rehin olarak veriniz" talebine Ebû

¹⁸ Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, 1/192-193.

¹⁹ İbn İshâk, *Sîreti İbn İshâk*, 298; Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, 1/187; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 3-4/54-55; Taberî, *Târîhu'l-ümmem ve'l-mülûk*, 2/53.

²⁰ İbn İshâk, *Sîreti İbn İshâk*, 298; Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, 1/187; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 3-4/54-55.

²¹ Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve*, 3/197.

²² İbn İshâk, *Sîreti İbn İshâk*, 298; Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, 1/187; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 3-4/54-55.

²³ Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, 1/189; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 2/24; Mehmet Akbaş, "Hz. Peygamber'in İslâm Düşmanlığı Yapan Müşrik ve Yahudi Elebaşlarının Öldürülmesi için Görevlendirdiği Sahâbiler", *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 22/37 (Ocak-Haziran 2017), 123.

Nâile, “Bizi rezil rüsvay mı etmek istiyorsun? Benimle beraber aynı görüşü paylaşan arkadaşlarım var. Yiyecek satman için onları sana getirmek istiyorum. Biz de sana silahlarımızı ve zırhlarımızı rehin olarak bırakalım” dedi. Arkadaşları, Ka’b’ın yanına silahlarıyla geldikleri zaman onu endişelendirmemek için bu yola başvurdu. Daha sonra Ebû Nâile arkadaşlarının yanına gitti ve olanları anlattı. Ka’b’ı öldürmek için plan yaptılar ve kararlaştırdıkları gece onu öldürmek için evine gittiler. Ebû Nâile, İbn Eşraf’a seslendi. Ka’b onun sesini duyunca yatağından kalktı ve evden çıkarken hanımı ona: “Nereye gidiyorsun? Sen savaşçı bir adamsın. Senin gibi bir adam bu saatte dışarı çıkmaz” diyerek mâni olmaya çalıştı. Ancak o, çağırının Ebû Nâile olduğunu, kendisine zarar gelmeyeceğini: “O beni uykuda bulsa uyandırmaz” diyerek hanımını sakinleştirmeye çalıştı. Fakat hanımı, “Allah’a yemin olsun ki, onun sesinde bir kötülük olduğunu hissediyorum” dedi. Ka’b, hanımını dinlemeyerek evden çıktı. Bir müddet konuştuktan sonra dolaşmaya başladılar. Ebû Nâile bir ara fırsatını bulup Ka’b’ın saçlarını tutarak arkadaşlarına, “Vurun Allah düşmanına” dedi. Ka’b kılıç darbeleriyle öldürüldü.²⁴ Bu hadise hicretin yirmi beşinci ayının başında Rebûlevvel ayının da on dördünde meydana gelmiştir.²⁵

Ka’b b. Eşraf’ın öldürülmesiyle Yahudiler ve onlarla beraber olan müşrikler büyük bir korkuya kapılarak sabahleyin Resûlullah’a geldiler. Ka’b b. Eşraf’ın suçsuz olduğunu ve hileyle öldürüldüğünü söylediklerinde Hz. Peygamber: “O, kendisine benzeyen başka kimseler gibi yerinde dursaydı öldürülmezdi. Fakat o, bize eziyet etti ve şiiirleriyle bizi hicoetti. Sizden hanginiz bu şekilde davranırsa sonu onun gibi olur” diyerek onlara gözdağı verdi.²⁶

Ka’b b. Eşraf, yapmış olduğu menfi davranışlar neticesinde Hz. Peygamber’in emriyle öldürülmüştür. O, toplumdaki birlik ve beraberliği korumak için bu tarz hareketlerde bulunanlara asla müsamaha göstermemiş ve ümmetin geleceğini tehlikeye atanları en ağır şekilde cezalandırmıştır. Böylece Hz. Peygamber Medine’deki iç huzuru bozanlara ve vatana ihanet edenlere yaşama hakkı tanımayacağını herkese açık bir şekilde göstermiştir. Ayrıca vatana, millete, istiklale ve istikbale yönelik sözlü ve fiilî hareketler en ağır bir şekilde cezalandırılmalıdır. Tarihin herhangi bir döneminde meydana gelen veya gelecek olan hadiselerle yaklaşımlarda iyimser tablolar çizmenin, bütün değerlerin, kazanımların ve özlük haklarının kaybedilmesine zemin hazırlayacağı muhakkaktır. Hz. Peygamber’in, Ka’b b. Eşraf’ın öldürülmesi olayındaki tutumu, günümüzde devletlerin kendi varlıklarına musallat olan terör faaliyetlerine karşı takınılan tavırdan ve alınan önlemlerden hiçbir farkı yoktur.

4. Ebû Azze b. Abdullah’ın öldürülmesi

Mekke’nin önde gelen müşrik şairlerinden olan Ebû Azze’nin öldürülmesi konusunda, birkaç teferruat dışında kaynaklarımızda hemen hemen tam bir ittifak vardır. Asıl adı, Amr b. Abdullah olan ve Ebû Azze künyesiyle anılan bu meşhur şair, Kureyş’in Cumahoğulları boyuna mensup olup Mekke ordusuyla beraber Bedir Harbi’ne katılmış ve Müslümanlara esir düşmüştü. Hz. Peygamber esirler için dört bin dirhem kurtuluş fidyesi belirleyince²⁷ Ebû Azze, Hz. Peygamber’e

²⁴ İbn İshâk, *Sîreti İbn İshâk*, 298-300; Vâkıdî, *Kitâbü’l-Meğâzî*, 1/188-190.

²⁵ Vâkıdî, *Kitâbü’l-Meğâzî*, 1/189.

²⁶ Vâkıdî, *Kitâbü’l-Meğâzî*, 1/192.

²⁷ Ahmed b. Yahya b. Câbir el-Belâzürî, *Ensâbü’l-eshraf* (Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 2011), 1/259.

gelip kendisinin fakir bir adam olduğunu, Mekke'de bakıma muhtaç beş kız çocuğunun bulunduğunu belirterek kendisinin fidye alınmadan serbest bırakılmasını istedi ve bunun karşılığında ise bundan böyle asla Resûlullah'ın aleyhinde bulunmayacağına ve karşı bir harekete katılmayacağına kesin bir dille söz verdi. Bunun üzerine Allah Resûlü onun karşılıksız serbest bırakılmasını emretti. Ebû Azze Mekke'ye döndü. Onun dönüşünden kısa bir süre sonra Kureyşliler, Bedir'in intikamını almak için hazırlık yapmaya başlamışlardı. Bu çalışmalarında halkı tahrik etmek ve çevreden asker toplamak için Ebû Azze gibi keskin dilli ve etkileyici şiir söyleyen şairlere ihtiyaç vardı. Bu sebeple Mekke ileri gelenleri Ebû Azze'ye gelerek ondan yardım istediler ve kendilerine katılmasını talep ettiler. Hz. Peygamber'in kendi üzerindeki lütfu, ona verdiği sözden dolayı Ebû Azze başlangıçta bu işe yanaşmak istemedi. Fakat Mekke ileri gelenleri, özellikle de yine Cumahoğulları liderlerinden Safvân b. Ümeyye ısrarlı bir şekilde, "Sen şair bir adamsın; dilinle bize yardım etmen ve bizimle beraber çalışmalara katılmalısın ve başına bir hal gelecek olursa çocuklarına kendi çocukları gibi bakacağım" garantisini vererek onu ikna etmeyi başardı.²⁸

Bunun üzerine Ebû Azze Mekke'de şiirler söyleyerek halkın intikam duygularını harekete geçirerek onları savaşa kışkırttı ve Araplar arasında da dolaşarak insanları savaşa katılmaya teşvik etti. Hatta Tihâme bölgesine giderek Kinâneoğullarının savaşa iştirak etmeleri için bir hayli uğraştı. Savaş hazırlıkları tamamlandıktan sonra kendisi de orduya katılıp Uhud'a geldi. Fakat yine esir düştü. Uhud'da yakalanan tek esir, Ebû Azze idi.²⁹ Onun, Uhud'dan hemen sonra Hz. Peygamber, müşrik ordusunu takip etmek üzere çıktığı zaman Hamrâu'l-Esed'de yakalandığına dair rivayetler de vardır.³⁰

Uhud Savaşı'nda veya bu savaştan sonra meydana gelen Hamrâu'l-Esed Gazvesi'nde esir olarak alınıp Hz. Peygamber'in huzuruna getirilince, yine fakirliğini, geride bakıma muhtaç kız çocukları bıraktığını ve hatta bu savaşa baskı altında katıldığını gerekçe göstererek affedilmesini istediye de Hz. Peygamber, "Mekke'ye gidip 'Muhammed'i iki defa kandırdım' demene fırsat vermeyeceğim" ve, "Mü'min, bir delikten iki defa sokulmaz" diyerek onu yakalayıp getiren Âsım b. Sâbit veya Zübeyr'e Ebû Azze'nin boynunu vurmasını emretti ve emir yerine getirildi. Bu hadise hicretin üçüncü yılı Şevvâl ayında meydana gelmiştir.³¹ Ebû Azze böyle bir sonu kendisi hazırlamıştır. Çünkü Hz. Peygamber onu fidye almadan serbest bırakmış ve kendisinden de İslâm karşıtı faaliyetlerde bulunmayacağına dair söz almıştı. Ancak o, verdiği sözden caymış ve Müslümanların Uhud Savaşı'nda mağlup olmalarında etkili olmuştur. Böyle birisinin cezalandırılmaması savaş hukuku açısından da uygun değildir.

²⁸ İbn İshâk, *Sîreti İbn İshâk*, 302; Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, 1/110-111, 201; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 1-2/660; Taberî, *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk*, 2/58-59; İzzüddîn Ebü'l-Hasen Ali b. Ebü'l-Keram Muhammed b. Muhammed, *el-Kâmil fi't-târîh* (Beyrut: Dâru Sâdır, 1979), 2/165; Ebü'l-Fidâ b. Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (Kahire: Dâru'l-Hadîs, 1994), 4/11-12.

²⁹ Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, 1/309; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 3-4/104; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 2/33.

³⁰ Taberî, *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk*, 2/76; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-târîh*, 2/165; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 4/53.

³¹ Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, 1/309; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 3-4/128; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-târîh*, 2/165; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 4/53.

5. Ebû Râfî'nin Öldürülmesi

Ebû Râfî Sellâm b. Ebi'l-Hukayk, Nadîroğulları Yahudilerinden olup³² Hayber'de meskûn idi. Resûlullah'a karşı Ahzâb'ın oluşturulmasında aktif rol üstlenenlerin başında gelmekteydi. Uhud Savaşı'ndan önce Hz. Peygamber'e düşmanlığı ve şiiirleriyle hakaret etmesinden dolayı, Evsliler tarafından Ka'b b. Eşraf'ın öldürülmesi, Hazreclileri bu konuda fazilet yarışına itmiş ve, "*Evsliiler, Resûlullah'ın yanında İslâmîyette fazilet yarışında bizden daha ilerde olamazlar*" deyip Ka'b b. Eşraf gibi Allah Resûlü'ne düşmanlığı ile tanınan biri var mı? diye düşünmeye başlamışlardı. Hazrecliler, Hayber'de oturan Ebû Râfî adlı birinin, Ka'b b. Eşraf gibi Hz. Peygamber'e düşman olduğunu öğrenince Allah Resûlü'nden onu öldürmek için izin istediler. Allah Resûlü, Hazreclilerden oluşan beş kişilik gruba, Abdullah b. Atîk, Mes'ud b. Sinan, Abdullah b. Üneys, Ebû Katâde ve Huzâî b. Esved'e onu öldürmeleri için izin verdi. Hz. Peygamber, onların başına Abdullah b. Atîk'i komutan tayin etti ve, "*Kadınları ve çocukları öldürmekten sakınınız*" tavsiyesinde bulundu.³³

Beş kişilik fedai grubu Hayber'e gitmek için yola çıktılar. Geceleyin Ebû Râfî'nin evine geldiklerinde açık kapı bulamadılar. İçeriye girmek için izin istediler. Ebû Râfî'nin karısı onlara, "*Sizler kimsiniz?*" diye sorunca onlar da, "*Hazarda veya seferde yenilecek bazı şeyler talep eden Araplardan bir topluluğuz*" cevabını verince Kadın: "*Bu konuda sizlere yardımcı olacak kişi yukarıda ona gidiniz*" dedi. Bunun üzerine beş kişilik grup yukarı gittiler ve odanın kapısını kilitlediler. Bu esnada Ebû Râfî yatağında yatıyordu. Onların durumundan şüphelenen kadın bağırmaya başlayınca, içlerinden biri kadını öldürmeye teşebbüs etmeğe kalkıştı ancak hemen Resûlullah'ın, "*Kadınları ve çocukları öldürmeyiniz*" emrini hatırladı ve bundan vazgeçti. Daha sonra hepsi birden Ebû Râfî'ye kılıçlarıyla vurdular. Abdullah b. Üneys, kılıcıyla Ebû Râfî'yi öldürdükten sonra hepsi oradan uzaklaştı. Görme problemi olan Abdullah b. Atîk kaçarken ayağını kırdı. Bunun üzerine arkadaşları onu da taşıyarak gizlendiler. Yahudiler ise her yerde onları aramaya başladılar. Fakat bulamayınca geri döndüler.³⁴

Beş kişilik grup, Ebû Râfî'nin öldüğü haberini aldıktan sonra Medine'ye döndü. Ancak Ebû Râfî'yi kimin öldürdüğü konusunda ihtilafa düşünce kendi aralarında karar vermesi için Resûlullah'a geldiler. Allah Resûlü onlara: "*Kılıçlarınızı uzatınız*" dedi. Onlar da kılıçlarını uzattılar. Hz. Peygamber kılıçlarına baktı ve Abdullah b. Üneys'in kılıcının üzerindeki belirtiyeye dayanarak Ebû Râfî'yi onun öldürdüğüne karar verdi.³⁵ Bu olayın meydana geldiği tarih hakkında farklı rivayetler bulunmaktadır. Taberî hadisenin hicretin dördüncü yılı Zilhicce ayında meydana geldiğini söylerken,³⁶ Vâkıdî bu hadisenin hicretin dördüncü yılı olan kırk altıncı ayında gerçekleştiğini, Pazartesi gecesini seriyyenin yola çıktığını ve on gün sonra da Medine'ye

³² İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 2/ 70.

³³ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 3-4/273-274; Taberî, *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk*, 2/56; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-târîh*, 2/146.

³⁴ Taberî, *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk*, 2/56-57; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-târîh*, 2/146.

³⁵ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 3-4/275; Taberî, *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk*, 2/57; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-târîh*, 2/147.

³⁶ Taberî, *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk*, 2/70.

döndüğünü belirtir.³⁷ İbn Sa'd ise hicretin altıncı yılı Ramazan ayında gerçekleştiğini belirtmektedir.³⁸

Ebû Râfî de diğer Yahudi şairleri gibi faaliyetlerine devam etmesi neticesinde aynı sonla karşılaşmıştır. Bu insanların Resûlullah'ın af ve hoşgörüsünün kapsamı dışında kalmalarının sebepleri; İslâm'a ve Resûlullah'a hakaret ederek küfür dolu sözler söylemeleri, Müslüman hanımların namuslarına dil uzatmaları, vatana ihanet ederek birlik ve beraberliği bozmaya çalışmaları ve insanları İslâm'a karşı kışkırtmalarıydı.

Sonuç

Hz. Peygamber hem Mekke hem de Medine dönemlerinde İslâm'ı tebliğ ederken baskıcı bir yöntem uygulamamıştır. Hatta onun icraatlarında din ve vicdan hürriyetini gerçekleştirmek temel amaç haline gelmiştir. Medine Sözleşmesi'nde bu durumu kanun haline getirmesi, onun kişisel özgürlüğe ne kadar önem verdiğini göstermektedir. Zaten Kur'ân'ın "*Dinde zorlama yoktur. Çünkü doğruluk sapıklıktan ayrılmıştır*"³⁹ ilkesi dinde zorlamanın olmadığını vurgulamıştır. "*Eğer Rabbin dileseydi, yeryüzünde herkes inanırdı. Durum böyleyken sen insanları inanmaları için zorlayacak mısın?*"⁴⁰ âyeti Resûlullah'ı baskı yapmaması için uyarırken "*İsteyen inansın, isteyen de inkâr etsin*"⁴¹ âyeti de insanların istedikleri inancı benimsemeleri konusunda serbest bıraktığını göstermektedir.

Bu bağlamda İslâm'a ve Müslümanlara karşı olan şairlerin öldürülmesi, dinin yapısında muhalefetin olmadığını göstermemektedir. Çünkü bu şairlerin öldürülmesi, din ve vicdan özgürlüğü olmadığından değildir. Toplumda onlardan başka şairler de bulunmaktadır. Onların başına gelen bu hadiseler, diğerlerinin başına neden gelmemiştir? Onlar Yahudi oldukları veya başka dinlere mensup oldukları için öldürülmemişlerdir. Onların öldürülme sebepleri; düşmanlarla iş birliği yapmak, düşmanları Müslümanlar aleyhine kışkırtmak, toplumun huzurunu bozmak, devleti itibarsızlaştırarak vatanın ve milletin geleceğini tehlikeye atmak, insanlar arasında fitne ve fesat tohumları ekmek ve vatana ihanet suçu işlemektir. Bunları yapanlar hangi dine ve hangi inanca mensup olursa olsunlar, uğrayacakları akıbet devlete karşı olan şairlerinkinden farklı olmayacaktır. Bu sebeple Hz. Peygamber onların yaptıkları eylemleri dikkate alarak gereken cezayı uygulamıştır. Çünkü devlet başkanının en temel görevi; devletini, vatanını ve milletini her türlü tehlikeye karşı korumak ve gerektiğinde de en sert tedbirleri almaktır. Allah Resûlü de bu uygulamaları toplumun lideri (devlet başkanı) sıfatıyla yapmıştır.

³⁷ Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, 1/391.

³⁸ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 2/70.

³⁹ el-Bakara 2/256.

⁴⁰ Yûnus 10/99.

⁴¹ el-Kehf 18/29.

Kaynakça

- Akbaş, Mehmet. "Hz. Peygamber'in İslâm Düşmanlığı Yapan Müşrik ve Yahudi Elebaşlarının Öldürülmesi için Görevlendirdiği Sahâbiler". *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 22/37 (Ocak-Haziran 2017), 117-132.
- Arslan, İhsan. *Beşerî ve Siyasî Yönleriyle Hz. Peygamber'in Hoşgörüsü*. Rize: STS Yay., 2014.
- Belâzürî, Ahmed b. Yahya b. Câbir. *Ensâbü'l-eşrâf*. 8 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2011.
- Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. Hüseyin. *Delâilü'n-nübüvve*. 8 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1988.
- İbn Hişâm, Abdülmelik. *es-Sîretü'n-nebeviyye*. 2 Cilt. Kahire: Dâru İbn Kesîr, ts.
- İbn İshâk, Muhammed. *Sîreti İbn İshâk*. thk. Muhammed Hamidullah. Konya: Hayra Hizmet Vakfı Yay., 1981.
- İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ b. Kesîr. *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 15 Cilt. Kahire: Dâru'l-Hadîs, 1994.
- İbn Sa'd, Muhammed. *et-Tabakâtü'l-kübrâ*. 9 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1990.
- İbnü'l-Esîr, İzzüddîn Ebü'l-Hasen Ali b. Ebü'l-Keram Muhammed b. Muhammed. *el-Kâmil fi't-târîh*. 12 Cilt. Beyrut: Dâru Sâdır, 1979.
- Önkâl, Ahmet, "Şiddet Bağlamında Hz. Peygamber'in İslâm Karşısı Şairlere Bakışı". *Din ve Şiddet*. Ed. Faruk Sancar. 601-626. Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü, 2016.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr. *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1997.
- Vâkîdî, Muhammed b. Ömer. *Kitâbü'l-Meğâzî*. 3 Cilt. Beyrut: Âlemü'l-Kütüb, 1984.